

Regjeringen varslar eksport-restriksjoner: Slik kan det gjøres

Regjeringen vil innføre import-restriksjoner som automatisk slår inn når magasinfyllingen er lav. Hvordan dette skal gjennomføres i praksis er foreløpig uklart.

Av Magnus Lingjærde
Magnus.lingjaerde@europower.no

Av Haakon Barstad
haakon.barstad@europower.no

På en pressekonferanse i dag, onsdag, varslet olje- og energiminister Terje Aasland at regjeringen planlegger å innføre import-restriksjoner på strøm. – Vi utarbeider nå et styringssystem, en styringsmekanisme, som gjør at når vannstanden i magasinene faller ned mot et lavt kritisk nivå, så blir det eksport-restriksjoner. Energimyndighetene og departementet har sammen startet dette arbeidet, og det blir tatt utgangspunkt i de viktige flerårs-magasinene våre, som er viktig for forsyningssikkerhet i de områdene som er presset, sa Aasland.

Han ga ingen detaljer om hva eksportrestriksjonene vil gå ut på, utover at de vil tre i kraft om fyllingsgraden «faller ned mot et lavt, kritisk nivå».

– Det som er viktig nå er at vi rammer inn forsyningssikkerheten på en god måte, og tiltaket er å lage en ny styringsmekanisme slik at vi er helt trygge på at det er nok vann i magasinene til å sikre det nasjonale forbruket. Det skal være en mekanisme som automatisk begrenser eksporten i situasjoner som er unormale eller svært kritiske, sa Aasland.

På spørsmål om hvordan eksport-restriksjonene skal gjennomføres i praksis, svarte ikke Aasland direkte. Han fortalte i stedet om utarbeiding modellen:

– Vi jobber med detaljene nå. Vi lager et styringsverktøy for flerårs-magasinene. Fagfolk hos energimyndighetene som kan hydrologi, og som kan alt om normale og unormale situasjoner, vil sette seg ned sammen med departementet. De vil sette noen innslagspunkt for når begrensinger i importen skal inntreffe, og eventuelt forsterkes, sa Aasland.

Statsråden poengterte at utveksling av strøm mellom naboland i utgangspunktet er en fordel for Norge – Men når vi kommer i situasjoner som vi ikke vet hvordan vil utvikle seg, vil disse mekanismene slå inn. Normer for når dette skal skje, vil bli satt av folk som har kunnskap om hvordan magasinene fungerer i det norske kraftsystemet, sa han.

Norge er ganske låst

Europower har vært i samtale med jus-ekspert og departementet for å se hvilke virkemidler regjeringen faktisk har for å innføre eksportrestriksjoner. Professor Catherine Banet ved Universitetet i Oslo, som har energirett som spesialfelt, er spent på hvilke tiltak regjeringen vil forslå for å regulere strømeksporten fra Sør-Norge. Det er nemlig en hel rekke lover og avtaler som må følges - også for norske myndigheter - for å kunne regulere flyten av strøm ut av Norge.

– Fra mitt ståsted ser det ut til at myndighetene har jobbet videre med det juridiske grunnlaget for å regulere strømeksporten. Argumentasjonen virker som har beveget seg fra det politiske, mot behovet for forsyningssikkerhet. Tidligere var diskusjonen rundt høye strømpriser og reforhandling av regelverket rundt utenlandskablene, mens nå ser argumentasjonen ut til å være mer i retning magasinfylling og forsyningssikkerhet, sier Banet til Europower.

Ifølge Banet er det nemlig ingen åpning i lovgivningen å regulere eksporten for å påvirke strømprisen.

– Her er Norge, samt andre europeiske land, ganske låst. Det er markedet som skal sette prisen ifølge den europeiske lovgivningen, forteller hun.
Argumentet for regulering kan derfor ikke være å dempe prisoppgangen i strømmarkedet.

Myndighetene mener det er åpning i avtaleverket

– Vi mener det er åpninger i de avtalene vi har om å hegne om egen forsyningssikkerhet, sier statssekretær Amund Vik (AP) i Olje og Energidepartementet til Europower. Statssekretæren forteller at det er en løpende dialog på energifeltet både mot EU og de landene vi har kabler mot.

– Vi har vært tydelig på at det er viktig for oss å ha god dialog med landene rundt oss, og fra et forsyningssikkerhetsperspektiv så er det ingen som ønsker å skru av krafthandelen. Dette har noe med å regulere eksporten på en sånn måte at vi greier å hegne om forsyningssikkerheten vår. Men det vil ikke være aktuelt å strupe det helt, forteller han.

Ifølge Vik setter ikke regjeringen inn tiltak for å få prisen ned, men at det er forsyningssikkerhet som er utfordringen.

– Diskusjonen tidligere har vært å regulere i forhold til pris, men det er helt utafør det vi gjør nå. Vi forsøker å sette noen ekstra reguleringer som skal sørge for at vi har kontroll på vannet. Det er sterk etterspørsel etter regulerbar kraft i det systemet som Europa har, og er i ferd med å utvikle, sier han.

– For alle de landene vi handler med så er det interesse for at det ikke går tomt. Det gjelder å finne gode regler og rutiner for å unngå å havne i pressede situasjoner. Det er i alles interesse at vi har den fleksibiliteten i vannkraften som vi har. Det har vi ikke lengre om vi går tom. Vi har sagt helt siden i vinter at vi ønsker å begrense perioder med ren eksport når magasinfyllingen er lav, fordi det handler om å hegne om egen forsyningssikkerhet, legger han til.

Lovverket kan gjøre reguleringer utfordrende

Ifølge professor Catherine Banet er det en rekke lovområder som gjør eksportregulering utfordrende. Det er blant annet EU/EØS-lovgivning, som regulerer fri flyt av varer, samt fordelingen av kapasitet på mellomlandsforbindelse.

Reguleringen av strømmettet, som også omfatter utenlandskablene, styres av operatørene i sentralnettet (TSO), hvor Statnett er ansvarlig i Norge.

– Det er TSO-ene som er ansvarlige for å beregne og allokere kapasitet i utenlandsforbindelser, og de må følge en felles metodikk for det som er harmonisert med blant annet nettverkskoder og retningslinjer. TSO-ene er også forpliktet til å opprettholde en minimumskapasitet og maksimere den over tid. De må ta systemsikkerhet i betraktning for å unngå ubalanse i nettet, og dette kan begrunne en viss type begrensning, men kan ikke gjenspeile rene nasjonale interesser, forteller Banet. I tillegg finnes det nasjonal lovgivning og reguleringer i konsesjonsvilkårene for de enkelte utenlandskablene.

Det gjelder altså her for regjeringen å finne tiltak innenfor de begrensninger avtaler og lovverk setter.

– Grunnlaget for regulering av eksporten kan begrunnes med forsyningssikkerhet, men vi må da kanskje forvente at motpartene våre i Europa vil kunne bruke de samme argumentene mot oss. Europakommisjonen har uttalt at Europa trenger mer utveksling av kraft mellom landene, ikke mindre for å sikre energisituasjonen den kommende vinteren, legger hun til.

Forsyningssikkerhet er nøkkelordet

Statssekretær Amund Vik legger vekt på at europeisk og norsk energisektor er i endring, og mener det er behov for ekstra styringsmekanismer for å styrke forsyningssikkerheten i Norge, samtidig som vi opprettholder forpliktelsene overfor utlandet.

– Noe av det som har endret seg er at kraftsituasjonen er ekstremt presset på andre siden av utenlandskablene. Det ligger en forventning om symmetri i kraftutvekslingen, i den forstand at vi eksporterer når vi kan og importerer når vi må, forteller Vik.

Det er nettopp denne importen ved behov, som har vært myndighetenes bekymring. Siden mai i år har Statnett hatt økt beredskap. En av årsakene er at russisk eksportreduksjon av gass som har sendt Europa ut i energikrise.

- Det er jo klart at når russisk gass skal fjernes fra det europeiske systemet, så legger det press på Europas mulighet til å sende kraft til Norge. Den situasjonen vi er i nå, med lav magasinifylling inn mot sommeren, er en situasjon vi må prøve å unngå igjen.
- Det er klart, når vi må stille noen spørsmåltegn på om vi kan være helt sikre på at vi kan importere dersom vi skulle komme i en krevende situasjon fremover, så endrer jo det litt av regnestykket for hvordan vi ser på behovet for å holde kontroll på den norske vannkraften.

Oppdraget sendes til NVE og Statnett

Regjeringen jobber nå med å utforme et oppdrag som skal sendes energimyndighetene.

- Vi skal gjøre dette sammen NVE og vi skal gi dem et oppdrag. Det er mange detaljer som skal finslipes. Det som statsråden har vært tydelig på er at det er et behov for en mekanisme som ser disse tingene i sammenheng for å hegne om forsyningssikkerheten. Alle europeiske land gjør nå ulike grep for å hegne om egen forsyningssikkerhet sier Vik.

Statnett ble tidligere i år pålagt av NVE å utrede såkalte SAKS-tiltak, som er tiltak som skal sikre strømforsyningen kommende vinter. Tiltakene fra SAKS-prosjektet og de tiltak som nå skal utredes, kan virke sammenfallende.

- Måten disse reguleringene skal utformes, må gjøres sammen med NVE og Statnett. Det er veldig mange magasiner i Norge og de er veldig ulike. Noen fylles opp på tre dager mens andre har mye større kapasitet. De små magasinene har en flomdempende effekt, så å holde tilbake vannet i disse vil kunne gi flomfare. Det som er viktig her er å finne et hensiktsmessig nivå og hensiktsmessighet på hvilke magasiner vi fokuserer på. Det vil i stor grad være flerårsmagasinene som blir aktuelle. Regulering av flerårsmagasiner kan derfor sees på som et mulig tiltak. På spørsmål om det er innenlands regulering av vannmagasiner som skal gi kontroll på eksporten eller det er regulering av utenlandskablene som sees på som sannsynlige tiltak, kunne ikke departementet kommentere.
- Departementet jobber med saken og kan foreløpig ikke si noe mer om detaljene, skiver informasjonsavdelingen i Olje- og energidepartementet til Europower.

Forsikringspremie i strømprisen kan gi forsyningssikkerhet

Å redusere strømeksporten ved å redusere eksportkapasiteten, vil redusere etterspørselen etter strøm i Sør-Norge, og sannsynligvis ha positiv virkning på både vannmagasinene, men også en dempende effekt på prisene.

Dersom minimums fyllingsgrad blir tiltaket for å begrense produksjonen, og dermed redusere strømeksporten, vil det sannsynligvis støtte opp om høye priser også fremover.

- Når det gjelder prissituasjonen har vi sagt vi skal skjerme husholdningene, men det vi gjør nå på handel og magasinifylling, handler om forsyningssikkerhet og ikke om priskrisen. Det å husholdere (endre bruken journ. anm.) med vannet på en annen måte, vil nok ikke nødvendigvis ha en prisdempende effekt på markedet. Det kan bli en forsikringspremie som kan gi oss trygghet for at vi har nok energi.

Det er to scenarier for vinteren; det ene handler om pris, og det andre handler om forsyningssikkerhet. Nå har vi allerede inneværende periode tatt grep overfor kraftprodusentene, med rapporteringsplikt og henstilling til å holde på vannet. Det ser ut til å ha virket. Det gjør at sannsynligheten for rasjonering til vinteren er lavere nå, selv om den fortsatt er der.